

Prentsa-legearekin borrokan

1964 arte *Jakin-ek* ez du prentsa-legearen baimenik izan. Lehen 4 urteetan ez zuen honen beharrik, «pro-manuscripto» eta multikopiaturik ateratzen bait zen.

1961ean sartzen da *Jakin* linotipia batetan lehen aldiz. Legez-kanpo sattu ere, aldizkariaren statusa aldatu gabe, «pro-manuscripto» gisa, alegia. Lehen zenbakiak suerte ona izan du. Bigarrenak hartuko du egurra: 1961eko abenduaren 9an, debekua eta multa.

Lan-tresnarik gabe gelditzen gara. Baina ez etsita. Berehala hasten gara legezko aldizkari baten atzetik. Bi urte luzetan makina bat gutun, erreku eta eskari eginak gara, 1962ko abuztuaren 3an baimen-eskaria egin eta gero. Eskaera honekin batean, esan bezala, oztopo-karrera luze bat hasten da: esan ezin-ahala kondizio eta baldintza jartzen dizkigu Administrazioak. Dena oztopo. *Jakin*-eko jendea desanimatzeko asmotan nonbait. Alferrik. Jakindarrok gazte izanki, eta ez entusiasmorik, ez esperantzarik galtzen dugu: oztopoak bota-ahala gairidituz goaz: behin eta berriz eskatzen digute, azken zenbakiak Ministeritzara bidaltzeko, Goetzaiaren baimena ere behar dugula (1962ko abenduaren 5ean), «asesor petiodistico» bat ere behar omen dugu (1963ko urtarrilaren 3an). Eta bitartean, denbora aurrera. Esan bezala, eskatu-ahala kondizioak betez, zeharka eta zuzen, Madrilen eta hemen laguntzak bilatuz (1963an Euskaltzaindiak baimen-eskaria apoiatu egiten du, adibidez), azkenik 1964eko otsailaren 22an eskuratu genuen baimena, hil beronen 7an Madrilen emana.

Hona baimenaren testua:

«(...) Ha resuelto autorizar (...) la edición de la revista titulada JAKIN, con periodicidad cuatrimestral, formato de 19 x 14 cm., 100 páginas, 600 ejemplares de tirada y cuyo contenido tendrá por objeto "iniciar a los estudiantes teólogos y

filósofos, de las diversas casas franciscanas, en investigaciones filosófico-teológicas y estudios culturales en vascuence", según solicita».

«Según solicita» hori ez da gezurra. Ez zen hori, ordea, nahi zena. Ez ziguten beste irtenbiderik utzi. *Jakin-ek* funtzionatu nahi zuen ingurunean funtzionatzeko estuegiak ziren mugak. Are okerrago: frantziskotarrek bakarrik idaztea eskatzen zuen klausula hori *Jakin-ean* tradizioaren aurka zihoan. Baina zer egin? Alde batetik, aldizkaria eskutzeko bide bakarra horixe zen. Eta bestetik, klausula mugatzaile hori betetzeko asmorik ez genuen; aseguraturia ziguten, gainera, Madriletik («oficiosamente», noski) baldintza horrek ez zuela garrantzirik: inportantea edukina omen da, ez zeinek idazten duen.

Ondotxo genekien guk Administrazioaren gurarien pentzura geundela, «harrapatuta» geundela, Damoklesen ezpata geure buru-gaingan erortzeaz genuela... eta halere, funtzionatu nahi. Kondizio horietan funtzionatu behar. Zein zaila den zuzendariaren lana, K. Santamaria baten artikulua egilea «kristau ezaguna» delako justifikatu behar denean, Rikardo Arregiren kolaborazioa seminataria ohia zelako (beste askok holako «merituri» ere ez zuen). «Depósito previo» bakoitzean larri, beldur. Eta aurretik, autozentsura. Eta halere, 1969ko abuztuaren 29an *Jakin* debekatu egiten digute. Okerrago dena, 1970eko ekainaren 26ean Ministro-Kontseiluak guk egindako «Recurso de Alzada» delako erregua desestimatu ondoren, aldizkati izateko posibilitaterik gabe gelditzen da *Jakin*, ukatu egiten bait zaio «Registro de Empresas Periodísticas» delakoan inskripzioa, 1967ko martxoaren 28an eskatua.

Arrazoiak? Baimenaren esparrutik kanpo ibiltzea, bai gaietan eta bai helburuetan:

«RESULTANDO: Que el examen de algunos de los ejemplares aparecidos en JAKIN y, muy especialmente, de sus números 29 y 30, demuestra de modo patente, que tanto el objeto como el contenido temático reales de la publicación, no se ajustan exactamente a los declarados, sino que se apartan notablemente de ellos».

(...)

Por todo ello,

ESTE MINISTERIO (...) HA RESUELTO:

1.º—Declarar improcedente la inscripción en el Registro de Empresas Periodísticas de la citada publicación periódica titulada JAKIN.

2.º—Declarar asimismo, que por haberse producido de oficio la caducidad del permiso de edición, en virtud del cual venia editándose dicha revista, deberá suspenderse su publicación, cuyo depósito previo no será admitido por el Organismo competente».

Kolpe latza, bai, eta indarra eta arrakasta hartu-berriak zituen uanean emana izanik, bi aldiz latza. Eta horregatixe emana hain zuzen, inportantziarik bazuelako orain. Itxuraz bakarrik da administratiboa erabaki hau. Egin kontu, bi urte eta sei hilabete aurretik eskaturik genuela erregistroko inskripzioa, Administrazioaren erantzunik jaso gabe. Egin kontu, baita, urte eta piku lehenago argitaratuak ditugula auzitan jarzen dituzten bi zenbakiak (29.a eta 30.a), eta berauen gaiak «Jakintza berria» eta «Euskal Herriko iru hereje» direla. Dena den, aldeztetik bagenekien aldizkariaren bizialdia ez genuela guk erabakitzen, baimen-emaelek baizik.

Oraingoan ere, lehen debekuaeren ondorengo historia errepikatzen da. *Jakin* taldeak ez du amore ematen: etsi gabe, aldizkariaren bila goaz atzera. Joseba Intxaustik eta Karlos Santamatiak, adiskide eta ezagunen bidez Madrilan egin gestioek ez dute nahi adinako fruiturik ematen, 1970 inguru haietan begi gaitoz begiratzen bait zaio Madriletik hemen gertatzen denari («el momento es de enorme tensión en torno a esos problemas», idazten dio Luis Mari Lojendiok K. Santamariari arazo honi buruz).

Bitartean, lanari ekiten dio *Jakin-ek*. Baimen-eske genbiltzan aldi berean antolatu genuen *Jakin sorta*, hau da: «aldizkaririk» («publicación periódica») egitea posible ez denez, «liburu» («publicación unitaria») gisan atera *Jakin*. Izpirituz aldizkari, itxuraz liburu: hori da *Jakin sorta-tea* formula.

1971ko ekainaren 23an, Joseba Intxaustik aldizkari berri bat lortzeko eskaera egiten du. AJferrik. Erantzuna: ukaturiko aldizkari bati ezin diotela baietzik eman orain.

Arrazoi berbera ateratzen dute 1976ko eskariari egindako erantzunean ere (1976-XI-24). Oraingoan, ordea, gestio-pare baten bidez, errekurtsioa eginaz, eta egokiera politikoari esker, hilabete baten buruan (1976-XII-20) titulu-ukamena erretiratu egiten dute Madriletik. Aldizkaria lortzeko bidea irekita dago orduan batez ere urte horretan Bilboko kultura Delegazioaren buru egiten zuen Luis Mz. Garnikari eskerrak. Hortela, *Jakin-en*. 20. urteurrena ospatzeko berandu iristen bada ere (gure asmoa 1976ko udazkenean ateratzea bait zen), 1977ko otsailaren 25ean *Jakin-en* otaingo baimena lortzen dugu. Prentsa-legeari dagokionez, egoera zaharraren eta berriaren arteko muga-mugan geunden, eta baimenaren zenbait puntutan antzeman daiteke oraindik ere egoera zaharraren aztarnarik. Baina orain, baimen aldetik, arras normaldurik dago aldizkaria.

Hona *Jakin* berriaren helburuak eta gaiak, legearen arabera:

Objeto: «Tratar en lengua vasca temas religiosos, filosóficos, filológicos, educacionales, históricos, juridico-sociológicos y científicos, con el fin de que el vasco tenga conocimiento de estos temas ea su propia lengua».

Temas: «Encuestas, estudios, ensayos, monografías, dossiers,

investigaciones, colaboraciones de académicos vascos, reseñas, bibliografía, con un tema central monográfico por lo general».

Hona, ba, gaurko gure lege-egoera, sekula baino finkatuagoa eta normalagoa, noski.

Administrazioaren eta *Jakin-en* arteko gorabeheren balantzea egin behar harko bagenu, gure aldetik gehienbat nabarmenduko litzatekeen hitza, «beldutra» izango litzateke. Beldutra eta zentsura edo hobe: zentsuraren beldurra. Zentsurak markatu du *Jakin-en* bizitza. Autozentsurara behartu gaitu gure lege-egoeraren ahuldadeak.

Hona nola lerratu garen, batere konturatu gabe, legetik zentsurara. Eta izan ere, gure historian zentsura izan da legearen aurpegia; guretzat legea ez da izan babes, eta bai zigor

Anekdotak batekin buka dezagun Administrazioari buruzko kontu hauen historia.

1965eko urtarrileko zenbakian ((18.ean), editorial gisa, Joan Mari Torrealdairen artikulua batek irten behar zuen, «Elkarrizketa» izenekoa (ez du zerikusirik zenbaki berean, honen lekuan, eta izen betaz atara zenarekin). Obligaziozko aurretiazko zentsurara aurkeztean, Donostiako Delegatuak, José Ramón Aparicio jaunak, 1956eko martxoaren 4ean, kentzeko agindu zuen. Argitasun —eta erizpide— bila Zuzendaritzak egindako eskariari, honela erantzun dio Aparicio jaunak:

Sr. Director:

Respondo a su atta. carta, sin fecha, pidiéndome mi criterio acerca de lo que se debe o no publicar en «Jakin».

El criterio es claro: Se puede publicar todo lo que no atente a los principios fundamentales del Estado español, incluidos entre éstos, claro está, el Dogma, la moral y las buenas costumbres. Con un carácter más amplio tampoco me parece procedente publicar nada que pueda hacer el juego a los enemigos de esos principios fundamentales.

Por supuesto, si Ud., que es el director de «Jakin», no lee los artículos que le presentan para su publicación será muy difícil que se cerciore de si conviene o no publicarlos. Y, por descontado, estará Ud. incurriendo en dejación de las funciones que le corresponden y haciendo escaso honor a la confianza que se depositó en Ud. al nombrarle director.

Mi consejo, pues, es invitarle a cumplir con lo que para Ud. constituye una grave obligación: leer los trabajos que se pretenda insertar en la publicación que Ud. dirige. Así nos evitaremos a nosotros la necesidad de suplirle en sus funciones. Y, claro está, se explicará la impropiedad de determinados «diá-

logos» que sólo buscan hacer el juego al comunismo y a sus compañeros de viaje.

Por lo demás, aún comprendiendo muy bien el enojoso jaleo que supone para Uds. y para la imprenta tener que retirar algún artículo, comprenda Ud. también, Rvdo. Padre, que si sigue absteniéndose de velar por lo que se publica en su revista, es obligación de esta Delegación no hacer lo propio.

Reciba un cordial y atento saludo de su affcmo. en Cristo,

Fdo.: *José Ramón Aparicio*

Ez du hizki bat alferrik gutun honek. Kriterioak argi daude, oso argi. Aholkua ere bai: «leer los trabajos». Nork ez daki zer nahi duen «irakurketa» hortek! Eta, klaro, Zuzendariak holakorik egiten ez badu, Delegatuak egin behar. Bakoitzak bere eginkizuna ongi beteko balu, zuzen lihoake dena; hori bai, baina, dena den, gaitz erdi, hor bait dago Delegazioa beti ernai, idazlearen joera makurrak eta Zuzendariaren utzikeriak zuzentzeko.